Pradhan Mantri Krishi Sinchayee Yojana (PMKSY)

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸਿੰਚਾਈ ਯੋਜਨਾ (PMKSY)

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ-ਸੰਚਾਲਿਤ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਇੱਕ ਦਹਾਕਾ

ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ, ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ ਨੇ ਸਿੰਚਾਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲ ਜਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ 64,407 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ-ਅਗਵਾਈ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਉਤਪ੍ਰੇਰਕ ਵਜੋਂ ਉਭਰੀ ਹੈ। ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ (PMKSY) ਨੇ 2.7 ਕਰੋੜ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ 2.46 ਕਰੋੜ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੋਂ ਵੱਧ 'ਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਸਮਰੱਥਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। "ਪ੍ਰਤੀ ਬੂੰਦ ਵਧੇਰੇ ਫ਼ਸਲ" (ਪੀਡੀਐੱਮਸੀ) ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, 1.10 ਕਰੋੜ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸੂਖਮ-ਸਿੰਚਾਈ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ 2026-27 ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ PMKSY ਨੂੰ 6,587 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪਾਣੀ-ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਰਾਹੀਂ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ, ਜਲਵਾਯੂ ਲਚਕੀਲੇਪਣ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਟਿਕਾਊ ਜੀਵਨ-ਨਿਰਵਾਹ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੈ। ਉਪਲਬਧ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਕੁਸ਼ਲ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

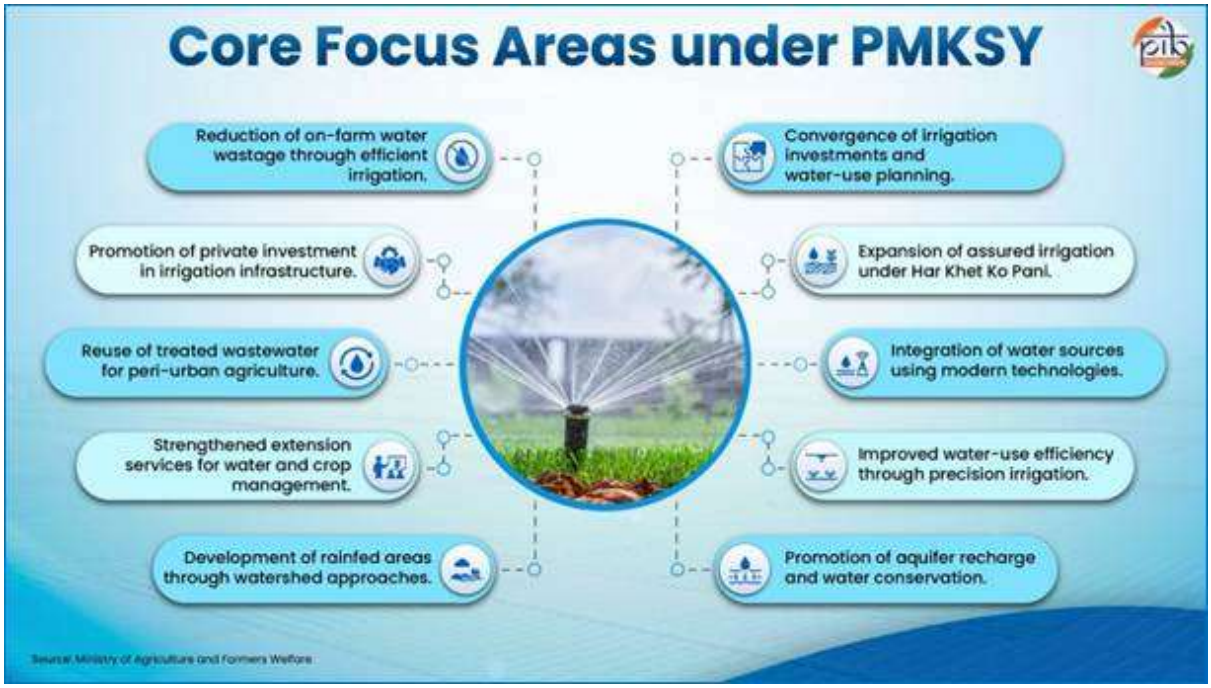

1 ਜੁਲਾਈ, 2015 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ, **ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸਿੰਚਾਈ ਯੋਜਨਾ (PMKSY)** ਨੇ **10 ਸਾਲਾਂ** ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ-ਅਗਵਾਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਯਕੀਨੀ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ ਟਿਕਾਊ ਪਾਣੀ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਅਧੀਨ ਖੇਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ ਵੰਡ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਯਤਨ, ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ ਸਿੰਚਾਈ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ, ਫਸਲ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਥਿਰਤਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਫਸਲ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਬੰਧੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਲ ਸਰੋਤ ਦੇ ਸਿੰਚਾਈ ਕਵਰੇਜ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਚਾਈ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ

ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ ਪੂਰੀ ਸਿੰਚਾਈ ਵੈਲਿਊ ਚੇਨ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਰਣਨੀਤਕ ਤੱਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਐਕਸਲਰੇਟਿਡ ਸਿੰਚਾਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (AIBP): ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਸਮੇਤ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਏਆਈਬੀਪੀ (AIBP) ਸਿੰਚਾਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ 2016-17 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 21,023 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ 17.3 ਮਿਲੀਅਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2025-26 ਵਿੱਚ PMKSY-AIBP ਦੀ ਇੱਕ ਉਪ-ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਖੇਤਰ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਜਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਣ (M-CADWM) ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਲਈ 1,600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਖਰਚਾ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਦਬਾਅ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਈਪਾਂ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਕੇ AIBP ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਖੇਤ ਕੋ ਪਾਣੀ (HKKP) : ਇਹ ਲਘੂ ਸਿੰਚਾਈ (ਸਤਹਿ ਅਤੇ ਭੂਮੀਗਤ ਦੋਵੇਂ) ਰਾਹੀਂ ਨਵੇਂ ਜਲ ਸਰੋਤ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਸਿੰਚਾਈ ਅਧੀਨ ਕਾਸ਼ਤਯੋਗ ਖੇਤਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। HKKP ਅਧੀਨ, ਹੁਣ ਤੱਕ 3,462 ਸਤਹੀ ਛੋਟੀ ਸਿੰਚਾਈ (SMI) ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ, ਨਵੀਨੀਕਰਣ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ (RRR) ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ 5.93 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਸਿੰਚਾਈ ਸਮਰੱਥਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭੂਮੀਗਤ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੇ ਸਿੰਚਾਈ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 88.55 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟੇਅਰ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵਾਟਰਸ਼ੈੱਡ ਵਿਕਾਸ : ਇਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਵਾਟਰਸ਼ੈੱਡ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਰਾਹੀਂ ਮੀਂਹ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਅਤੇ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2016-17 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 12,432.09 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ 1.34 ਮਿਲੀਅਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਟਿਕਾਊ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਤੀ ਬੂੰਦ ਵਧੇਰੇ ਫ਼ਸਲ (PDMC): ਇਹ ਯੋਜਨਾ 2015-16 ਤੋਂ 2021-22 ਤੱਕ PMKSY ਦਾ ਇੱਕ ਅਣਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਸੀ। ਇਹ ਖੇਤੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸੀ। PDMC 2022-23 ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ (PM-RKVY) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ । ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਤੁਪਕਾ ਅਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸੂਖਮ-ਸਿੰਚਾਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਿੰਚਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨਾ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2021 ਤੋਂ 2026 ਤੱਕ ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕੁੱਲ ਖਰਚ 93,068.56 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2026-27 ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਵਿਸਥਾਰ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ ਨੂੰ 6,587 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

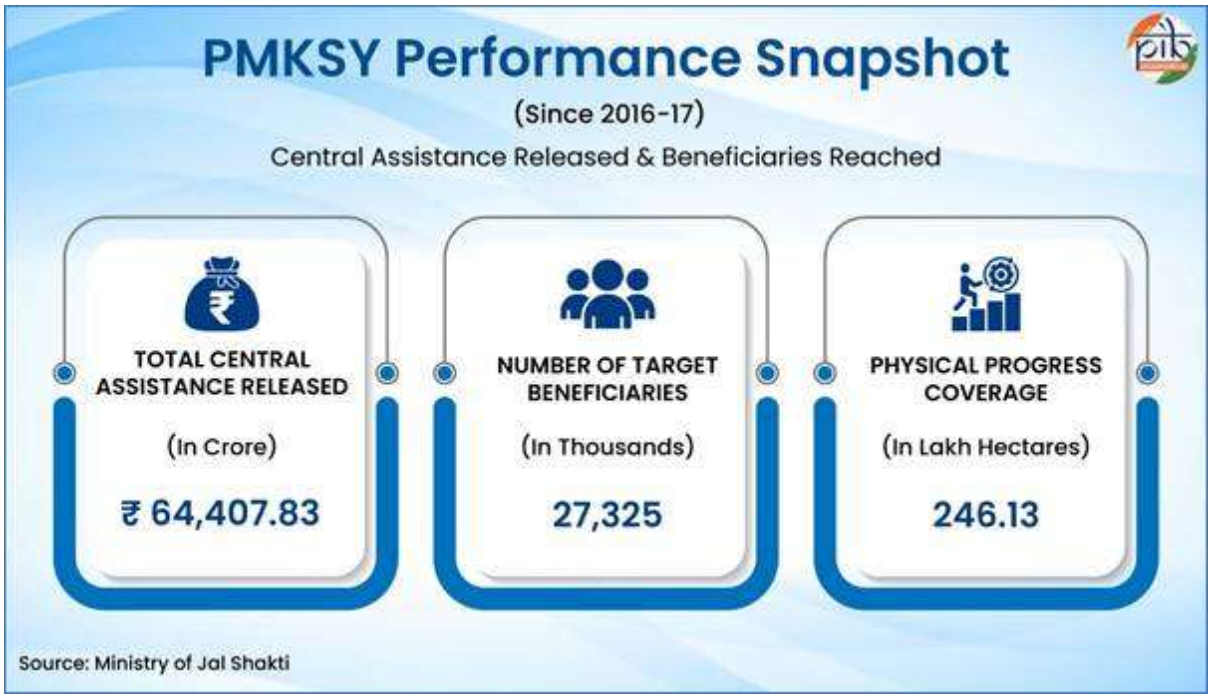

ਅਗਸਤ 2025 ਤੱਕ ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ ਅਧੀਨ ਸਿੰਚਾਈ, ਸੂਖਮ-ਸਿੰਚਾਈ, ਵਾਟਰਸ਼ੈੱਡ ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੇ 64,407 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਖਰਚ ਨਾਲ 27 ਮਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨਾਂ

ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਤਨਾਂ ਨੇ 24.6 ਮਿਲੀਅਨ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹਰ ਬੂੰਦ ਕੀਮਤੀ ਹੈ : ਕਿਵੇਂ ਫੁਹਾਰੇ ਵਾਲੀ ਸਿੰਚਾਈ ਨੇ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਰਾਂਬੰਕੀ ਵਿੱਚ, ਉਮਾ ਸ਼ੰਕਰ ਵਰਮਾ ਅਤੇ ਸੁਭਾਸ਼ ਵਰਮਾ, ਨਾਮ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾ 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਝੋਨਾ, ਕਣਕ, ਸਰ੍ਹੋਂ, ਕੇਲਾ ਅਤੇ ਪੁਦੀਨਾ ਵਰਗੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਰਵਾਇਤੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਵਿਧੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਕਸਰ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਸਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਸਾਲ 2016 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸਿੰਚਾਈ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਛਿੜਕਾਅ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਸਰੋਤ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ। ਛਿੜਕਾਅ ਸਿੰਚਾਈ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿੱਚ 25-30% ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਇਕਸਾਰ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ।

ਫੁਹਾਰੇ ਵਾਲੀ ਸਿੰਚਾਈ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਪਾਣੀ, ਬਿਜਲੀ, ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਗਭਗ 50% ਘਟ ਗਈ। ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਲਾਗਤ 50-60% ਘਟ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਲਾਗਤਾਂ ਘਟੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ-ਚੌਥਾਈ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਲਗਭਗ 60,000–70,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਇਆ। ਆਪਣੀ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਖੁਦ ਦੇਖ ਕੇ, ਗੁਆਂਢੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛਿੜਕਾਅ ਸਿੰਚਾਈ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ "ਪ੍ਰਤੀ ਬੂੰਦ ਵਧੇਰੇ ਫਸਲ" ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਬਚਾਉਣ, ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੂਖਮ-ਸਿੰਚਾਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਚਾਈ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸਿੰਚਾਈ ਯੋਜਨਾ (PMKSY) ਦੇ ਹਿੱਸੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਹਰ ਖੇਤ ਕੋ ਪਾਣੀ" ਅਤੇ "ਤੇਜ਼ ਸਿੰਚਾਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ", ਸਿੰਚਾਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। "ਪ੍ਰਤੀ ਬੂੰਦ ਵਧੇਰੇ ਫਸਲ" ਖੇਤੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੂਖਮ-ਸਿੰਚਾਈ ਤਕਨੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ, ਛਿੜਕਾਅ ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਸਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਸਿੱਧੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਛਿੜਕਾਅ ਸਿੰਚਾਈ ਪਾਈਪਾਂ ਅਤੇ ਸਪਰੇਅ ਹੈੱਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਕਨੀਕਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਸਿੰਚਾਈ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਫਸਲ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਫਾਰ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਐਂਡ ਰੂਰਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ (NABARD) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੂਖਮ ਸਿੰਚਾਈ ਫੰਡ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਖਮ-ਸਿੰਚਾਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੁਪਕਾ ਅਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਇੱਕ ਉੱਨਤ ਸਿੰਚਾਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਹੈ ਜੋ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਸਿੱਧਾ ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਨਮੀ, ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਲਚਕੀਲੇਪਣ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।' ਪ੍ਰਤੀ ਬੂੰਦ ਵਧੇਰੇ ਫਸਲ 'ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ 55% ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ 45% ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੇ ਸੂਖਮ-ਸਿੰਚਾਈ ਅਧੀਨ 110.92 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁੱਲ ਬੀਜੇ ਗਏ ਖੇਤਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 7.98% ਹੈ।

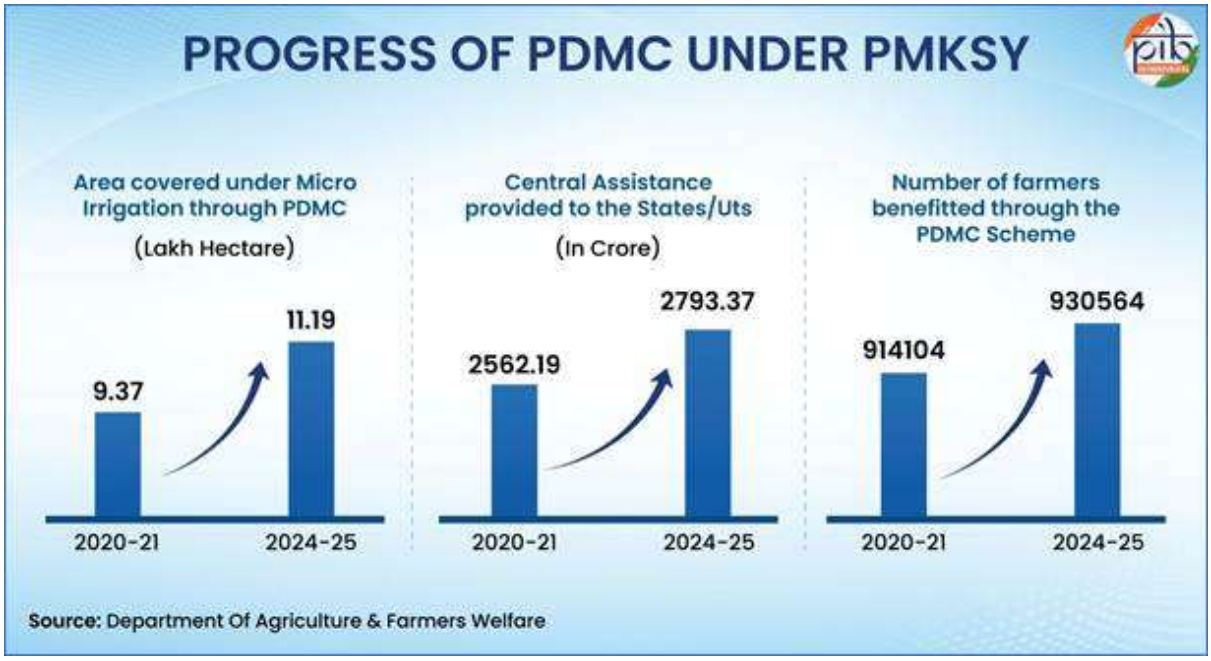

ਲਗਭਗ 9.3 ਲੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਨਾ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਆਜੀਵਿਕਾ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਚਨ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਿੰਚਾਈ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸਿੰਚਾਈ ਯੋਜਨਾ ਨੇ ਟਿਕਾਊ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਕਵਰੇਜ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ, 'ਪ੍ਰਤੀ ਬੂੰਦ ਵਧੇਰੇ ਫਸਲ', ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ PMRKVY ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, 'ਹਰ ਖੇਤ ਕੋ ਪਾਣੀ' ਅਤੇ 'ਵਾਟਰਸ਼ੈੱਡ ਵਿਕਾਸ' ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਿੰਚਾਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੂਖਮ-ਸਿੰਚਾਈ, ਨੇ ਜਲਵਾਯੂ-ਲਚਕੀਲੇ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੀਐੱਮਕੇਐੱਸਵਾਈ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੇ ਸਿੰਚਾਈ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹਵਾਲਾ

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲਾ

https://www.pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=2120360

https://pmksy.gov.in/pdflinks/Guidelines_English.pdf

https://www.pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=1524067®=48&lang=2#:~:text=It%20was%20restructured%20and%20renmed,with%20AIBP%20since%20XII%20Plan

https://agritech.tnau.ac.in/agricultural_engineering/agriengg_faq_swc.html

https://sameti.assam.gov.in/schemes/pradhan-mantri-krishi-sinchayee-yojana-pmksy \

https://sansad.in/getFile/loksabhaquestions/annex/185/AU1388_YiT1U8.pdf?source=pqals

https://sansad.in/getFile/loksabhaquestions/annex/185/AU1424_eZX914.pdf?source=pqals

ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲਾ

https://www.youtube.com/watch?v=Np56e2GwCQo

ਜਲ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਤਰਾਲਾ

https://www.pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=2157479

https://sansad.in/getFile/loksabhaquestions/annex/184/AU4423_eMn2Zt.pdf?source=pqals

https://sansad.in/getFile/loksabhaquestions/annex/184/AU1406_B0zGM0.pdf?source=pqals&utm

https://sansad.in/getFile/annex/259/AU364.pdf?source=pqars

https://sansad.in/getFile/annex/268/AU2808_Uj2WID.pdf?source=pqars

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲਾ

https://www.indiabudget.gov.in/doc/OutcomeBudgetE2026_2027.pdf

ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ

https://sansad.in/getFile/loksabhaquestions/annex/184/AS117_iDl9s0.pdf?source=pqals

ਪੀਆਈਬੀ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡਰ

https://static.pib.gov.in/WriteReadData/specificdocs/documents/2022/jul/doc20227169101.pdf

ਹਿੰਦੀ PDF ਫਾਈਲ ਲਈ ਇੱਥੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰੋ

ਪੀਆਈਬੀ ਖੋਜ

***

ਪੀਕੇ/ਕੇਸੀ/ਐੱਸਕੇ /ਏਕੇ

(Explainer ID: 159085)